

Jak číst filosofické autory

Rozhodující je pochopitelně to, kdo vlastně filosofické autory čte resp. má číst; a to zase záleží na tom, pro koho filosofické texty byly napsány. Dnes jsou všechny tyto možnosti a s nimi spojené otázky smíšené a změtené, takže se v jakémisi polo-vakuu začíná stále víc prosazovat psaní textů povinných resp. vyžadovaných pro dosažení té či oné kvalifikace (což jsou způsoby vysloveně školní). Filosofie musí být provozována či praktikována především v myšlenkových laboratořích, a o tom každý filosof podává nebo nepodává zprávu podle toho, zda to chce či nechce poskytnout ke kontrole a k diskusi svým kolegům. To se děje především v odborných přednáškách, kratších článcích a studiích, ve filosofii pak výjimečně v drobných sděleních (což je naopak mnohem běžnější třeba v přírodních vědách). Radit filosofům, jak číst texty kolegů, není ovšem cílem této poznámky. Problém, který mi tane na mysli, je jinde: jak mají číst filosofické texty na jedné straně nefilosofové, na druhé straně začínající filosofové, tedy stručně studenti. Filosofické texty se totiž píší (a mají psát) také proto, aby filosofický způsob myšlení aspoň trochu pronikal do širších, zprvu jen interesovaných kruhů. Filosofie může mít, má a dokonce má mít vliv na způsob myšlení ve společnosti. V nejširších kruzích k tomu dochází takřka výhradně pouhou mimezí, napodobováním (začíná to dětským napodobováním dospělých; malé děti jsou nejvíc schopny se přizpůsobit ve své myšlení dokonce i velmi podivným a absurdně vypadajícím myšlenkám, pokud mají jistou vnitřní konsistenci a konciznost; bohužel k nim skuteční filosofové obvykle nemají přístup anebo jen velmi omezený, takže děti jsou nejprve „infikovány“ jen tradovanými relikty a zlomky starých a prastarých „filosofií“, tj. filosofických „pozic“, nikoli živým filosofickým myšlením). To sice na jedné straně nedovolovalo příliš „novým“ a zdánlivě nebo skutečně „absurdním“ způsobům myšlenkového uchopování určitých jinak běžných skutečností, jakož i překotnému zavádění nových způsobů myšlení do širokých kruhů (to totiž musí nutně skončit v podobách velmi povrchních ideologizací), ale na druhé straně zhusta bránilo vzít vážně jakoukoli novou myšlenku. To je však pro filosofii a filosofování tím, co je voda pro rybu: číst filosofický text nikoli z pozice odborného filosofa, ale z pozice člověka, který se o filosofii zajímá a chce se jí inspirovat, protože mu otvírá cestu k novým myšlenkám, relevantním pro jeho životní situaci, která není (nebo aspoň nemusí být) formována filosoficky (ani vysloveně ideologicky) – to znamená něco jako trénovat si své vlastní myšlení a předcházet jeho „kornatění“.

(Písek, 080616-1.)